

I mardrömmens vagga

Tucson - öknens pärla

Tucson är en fantastisk stad. Den ligger ett tiotal mil från den Mexikanska gränsen i staten Arizona, behagligt "utslängd" i den vackra Sonoraöknen. Staden är ungefär lika stor som Stockholm - till folkmängden. Men till ytan är den till synes oändligt stor. Så här års är vädret ljuvligt med ständig sol och ca. 25-30 graders värme. Om somrarna är det inte ovanligt att temperaturen kryper över 40 grader. Men Angela påstår att man vänjer sig vid det - i alla fall om man har den inställningen till livet som hon har: "Man kan det man vill ... och lite till".

Det finns mycket att se och uppleva i trakten kring Tucson. Den som älskar western-romantik får sitt lystmäte. Här har i stort sett alla dramatiska händelser inträffat under 1800-talet - och i stort sett har varenda westernfilm spelats in här. Naturen är bedårande och inbjuder till hästridning, promenader, cykelturer ... och så naturligtvis motorcykelåkande.

Mest känd är kanske ändå staden för sina flygplan. I Tucson ligger en av USA:s största militära flygbaser (Pima Air Base) och luften är ständigt fylld med militära jetplan som etablerat sig för inflygning. Här tillverkas också många av de luftburna robotar som nästan hela världens länder använder (inklusive Sverige).

Sist men inte minst står en stor del av den amerikanska flygflottan uppställd i väntan på någon världskris. Klimatet är så torrt och skonsamt för flygplan så att de inte korrogerar eller rostar. Runt stan (i verklig mening) står omkring 3000 plan uppställda och man kan finna allt från F16 till Herucelspan. En gång i veckan varmkörs motorerna på alla dessa tusentals plan så man kan förstå att det är livlig aktivitet på basen - med många människor anställda. Det är spektakulärt att först se en sådan här uppställningsplats från håll: Man tror att man ser en barrskog mitt i öknen. Men vid närmare betraktande finner man att det rör sig om tusentals gröna stjärtenor.

Den som älskar veteranfordon finner också sitt paradiset här: Inget rostar som sagt, och i gatubilden ingår 50- och 60-talsbilar i så kallad "mint condition" som makligt rullar fram. Till och med min dotters Cheva anno 1995 har inte en rostfläck - om än lite andra märken som ger viss patina.

Om Du är intresserad av att åka till Tucson och södra Arizona, börja med att beställa en jättetrevlig bok på svenska skriven av min vän Leif Lundqvist. Du finner den på leif.lundquist@comreco.se Boken heter "Vinteröken" och Leif missar inte en sak att berätta i denna förträffliga skrift.

Museum - över kalla kriget

Naturligtvis konsulterade jag Leif för att ta reda på hur jag skulle tillbringa en helg i stan. Han känner väl till mitt intresse för flygtyg och politik så hans tips var givet: "Åk ner till Titan II - museet!" Jag stod inför en omvälvande upplevelse som jag sent skall glömma - och som jag känner mig angelägen att dela till mina medmänniskor.

Minns ni "Kalla kriget"? Minns ni det där "sociala experimentet" som kallades för "Kommunismen"? Många har glömt- eller vill förträng- de två företeelserna. I så fall är det dags att friska upp minnet - ifall världen skall bestå några generationer till.

"Museet" som Leif talade om är alltså den enda kvarvarande avskjutningssilon för ett kärnvapen. Till att börja med kändes det cyniskt att man gjort ett museum av en sådan fruktansvärd destruktionsapparat. Men jag är nu glad över att jag vek den där fredagseftermiddagen åt att åka dit med min dotter - för att i stillhet tänka tillbaka på en ond tid. Inte blev det sämre av att museet just var skapat för att man skall förstå vansinnet i det kalla kriget. Bland annat var guiderna pensionerad personal från avskjutningsanläggningen, d.v.s. numera äldre och pensionerade officerare som verkligen har distans till vad de hållit på med. De såg sig vara där för att visa det förskräckliga och inte för att försköna.

Det Kalla kriget - när, var, hur?

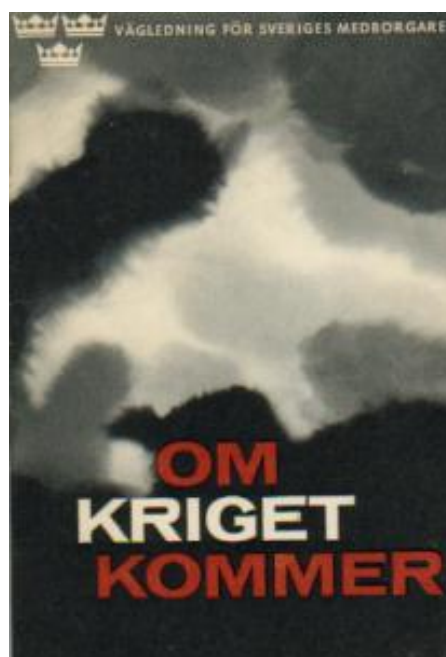
I bilen ner till "Green Valley" som så fridfullt dalen heter där världens enda kvarvarande kärvapensilo finns, bad min dotter, som är född 1979 att jag skulle berätta vad det var vi skulle se. När jag sade att vi skulle se ett museum över "terrorbalansen" bad hon mig förklara. Då slog det mig: En svensk människa som är född 1979 eller senare vet inte vad "kalla kriget" eller "terrorbalans" är för något eftersom vi nedrustat och skrotat historieundervisningen i skolan. De flesta ungdomar som inte har bedrivit- eller bedriver högskolestudier lever "i nuet" som det så fint heter. Det innebär bland annat att de inte känner till de misstag (och förvisso bragder) som våra förfäder gjort (några andra ungdomar jag talade med nyligen beskrev Raoul Wallenberg som "mannen som försvann" ... något annat kände de inte till om personen som fick minst en nation att vid pass 1943 inte kunna säga: "Vi kände inte till nazisternas brott mot den judiska befolkningen" Därtill räddade Wallenberg tiotusentals människors liv).

Hur skall vi i framtiden kunna undvika att återupprepa våra gamla misstag om vi inte känner till, eller förnekar, de som redan gjorts? Låt mig berätta hur ohyggligt absurd hela "terrorbalansen" och det kalla kriget var - och hur nära vi var att utplåna världen under slutet av 1900-talet.

Direkt efter det att de allierade krossat nazismen under det andra världskriget, varnade den engelske premiärministern Churchill att "en järnridå" fallit mellan den fria världen och det nya "sociala experimentet" i Sovjetunionen. Ridån hade fallit tvärs genom det delade Tyskland och ner genom Balkanhalvön. En total misstro inleddes mellan väststaterna och Sovjetunionens och det kalla kriget tog sin början. Konflikten blev genom åren allt intensivare och ställdes på sin spets 1961 då Sovjetunionen och deras så kallade "satellitstat" Östtyskland (så cyniskt döpt till "Deutsche Demokratische Republik DDR" ... "Den tyska demokratiska republiken") visualiserade Churchills spektakulära beskrivning av världsläget: Man byggde en mur rakt genom Berlin efter att man kommit underfund med att landets invånare hellre önskade att leva i frihet än under kommunistiskt tyranni.

Relationerna mellan många av världens länder frös till is. Istället för att prata med varandra bildade man försvarspakter: Warzavapakten bland kommuniststaterna och NATO bland de icke kommunistiska länderna. Läget förvärrades ytterligare då Ryssland och USA började placera ut kärnvapen för att "skydda sig" mot varandras kärnvapen.

Vi väntade alla på att ett kärnvapenkrig skulle bryta ut i början av 1960-talet. Vi som är omkring 50 år gamla minns säkert när statsminister Tage Erlander satt i våra svartvita TV-apparater och berättade att Sverige kommer att skjuta ner alla robotar eller flygplan som flög över vårt luftrum. Strax innan hade den lilla broschyren "Om kriget kommer" distribuerats till alla svenska hushåll. Den var en liten "vägledning" till svenska hushåll om hur man skulle förhålla sig om kärnvapenkriget kom. Bara framsidan av broschyren var ruggig - för att inte tala om innehållet:

1962 lyckades amerikanska underrättelseplan av typen U-2 fotografera nyinstallerade kärnvapenramper på det kommunistiska Kuba. President Kennedy såg det som en oerhörd provokation att bygga sådana bara några sjömil från Florida och den befolkningstäta amerikanska ostkusten. Han krävde att de ryska fartygen med stridsspetsar omedelbart skulle vända tillbaka till Sovjetunionen. Läget blev gastkramande och under 13 dagar "stannade världen" i ren dödsångest. Det var under de dagarna min egen politiska medvetenhet vaknade. Jag var 12 år då och minns med vämjelse den skräck som drabbade oss alla - gammal som ung. Ett kärnvapenkrig skulle bli något helt annat än det världen skådat dittills.

Krisen löstes då ryssarna till sist vände sina skepp med stridsspetsar tillbaka till Sovjet. De demonterade också avskjutningsramperna på Kuba inför Kennedys hot att i annat fall bombardera dem. I gengäld monterade amerikanerna ner liknande avskjutningsramper i NATO-landet Turkiet.

Även om det akuta hotet om ett kärnvapenkrig var borta var inte det kalla kriget slut. Man insåg att mänskligheten skulle utplånas vid ett kärnvapenkrig. Därför inledde man ett flertal "småkrig" kring kampen om vilken ideologi, den kapitalistiskt demokratiska eller den kommunistiska, som skulle råda i världen.

Allting är relativt här på jorden. Således betraktas ett av dessa "småkrig", det i Vietnam, som ett "litet krig". 4 miljoner vietnameser dödades och 50.000 amerikaner. Siffrorna och benämningen är lika absurda som hela det historiska skedet i övrigt.

I denna skräck att hamna i ett kärnvapenkrig hittade politikerna på en ny doktrin som kunde "säkra freden", nämligen "terrorbalansen". Man menade, att om man kunde rikta lika många (d.v.s. massor av) kärnvapen mot varandra, skulle ingen våga trycka på avfyrningsknappen.

1963-64 påbörjade man denna "kapprustning" och efter några år hade amerikanerna 54 vätebomber utplacerade på tre olika ställen i USA. Trakterna strax söder om Tucson var en av dem. Sovjetryssarna nöjde sig inte med 54. De ställde ut 260 kärnvapenbärande raketer riktade mot USA.

Nedrustning

Åren gick och världen balanserade på en tunn lina mot avgrunden till dess helt plötsligt det Sovjetiska imperiet började rämna. Partisekreteraren Gorbatsjov insåg att han styrde ett förtryckarsystem och nedmonterade därför hela Sovjetunionen. Han och den amerikanske presidenten Ronald Reagan satte sig för att förhandla fram ett nedrustningsavtal. Ett sådant nåddes och man kom överens om att alla kärnvapnen skulle förstöras. Nedrustningsavtalet skrevs 1985 och man skred genast till verket på båda sidor.

På den amerikanska sidan ville man dock spara en enda desarmerad avskjutningsramp för att visa eftervärlden hur "nära vi var" och hur vansinnig terrorbalansen var som företeelse. Genom enorma diplomatiska krumelurer lyckades några entusiaster i Arizona få ryssarna att förstå att om man sparade en raket (i desarmerad tillstånd) skulle vi kunna visa våra barn på vårt stora misstag.

Därför kändes det angeläget för mig att nu att släpa dit sin dotter på hennes lediga dag. Det var med en pirrande nervositet jag styrde mot stället varifrån 25 års mardrömmar kom. Det var nämligen tungt att leva i skuggan av ett ständigt hot om kärnvapenkrig under hela sin uppväxt - och i en stor del av sitt liv som vuxen.

I mardrömmens vagga

När man närmar sig avskjutningssilon, smälter den på ett spöklikt sätt in i den vackra omgivande naturen. Det första man möts av är en fredlig radioantenn som ser ut som en av dem som stod invid var och varannan förortstvilla innan e-mailens tid - en så kallad "amatörradioantenn".

*En "oskyldig" antenn som skulle kunna tillhöra vilken "långvågssentusiast" som helst.
Denna är dock ägnad att ta emot bara ett kort meddelande - en enda gång!*

Men det var inte vilken antenn som helst. Det var genom den som presidentens dödsorder skulle komma: Ordern att sända iväg en vätebomb som skulle radera ut ungefär 50 miljoner människors liv och verk.

Själva avskjutningssilon är nedgrävd i underjorden. Det handlade ju om "vedergällningsvapen". Benämningen har så innehållslöst klingat i mina öron i 40 år - men är nog ett av de mest fruktansvärda ord som finns: Ett "vedergällningsvapen" som således skulle "vedergälda" ca. 50 miljoner människor för något som ungefär tio av dem gjort: 49.999.990 skulle därför få betala med sina liv för något som 10 mer eller mindre förvirrade personer i deras land hittat på. Logiken är på något sätt ogripbar.

Bakom ordet "vedergällningsvapen" vilar mycket: Vapnen var inte till för att vinna några strategiska framgångar i ett militärt spel som flockdjuret människan hållit på med sidan tidernas begynnelse. Det var frågan om ett rent "hämnsvapen". Därför räknade man iskallt med att motståndaren i detta fall skulle börja med att skicka ett antal atombomber över Tucson (och dessa anläggningar). Av det skälet måste avskjutningsanläggningarna klara en direkt kärnvapenattack. De enda människor som skulle överleva i området var de fyra personer som behövdes för att vedergälda genom att skjuta tillbaka en likadan bomb som just utplånat en stor del av staten Arizona - och sedan skulle komma att förgifta flera andra stater med radioaktivt nedfall.

Därför är hela avskjutningsrampen nedgrävd i jorden och skulle alltså klara en direkt träff av motståndarens kärnvapen. De flesta instrument i avskjutningsanläggningen är upphängda i tusentals stötdämpare av ungefär samma konstruktion som de vi har i våra långtradare (och således bilar - fast i mindre form). Om så hela Arizonaöknen skulle förvandlats till högar av förstenade glasklumpar (av smält sand), skulle fyra personer överleva - de som kunde trycka på knappen för att avfyra motsvarande 6.900 järnvägsagnar fullastade med dynamit. Vad dessa människor sedan skulle göra när de väl "överlevt" och "vedergäldat" förtäljer inte historien. En sak är säker: De skulle i alla fall inte åka hem från jobbet, öppna

garageporten med en fjärröppnare och storma in i stugan med orden: "Älskling! Vad blir det till middag i dag?"

6.900 järnvägsvagnar fullastade med dynamit - i en kvarts järnvägsvagn - den så naivt kallade "stridsspetsen" Prata om begreppsförvirring!

För att de fyra sammansvurna skulle överleva just så länge att de kunde trycka på knappen (eller, för att vara korrekt, vrida vredet) var de och silon de satt invid skyddade av en 760 ton tung järndörr. Den kunde rullas bort (på järnvägsräls) under ca. 3 minuter. Då skulle monstret uppenbara sig och på några sekunder förberedas för sitt hemska verk:

Att stå och blicka ner i silon med Titanraketen, på vars topp vätebomben så bräckligt vilade, var som att titta ner i avgrunden. Det jag såg var den mörkaste sidan av mänskligheten, den fulländade urskillningslösa vedergällningen. Jag måste erkänna att jag ibland är fascinerad av militära bragder och har i hela mitt liv ansett att man i många lägen måste bruka våld för att värja sig mot våldsmakare. För mig har det t.ex. alltid varit självklart att Sverige skall ha ett försvar så starkt att vi kan värna vår frihet som vi mödosamt byggt upp under tusen år. Men detta – detta var inte något som under bråkdelen av en sekund kunde andas heroism eller mänsklig uppoffring för en idé. Detta var ren och skär terror i en osalig blandning av idioti, satanism och förtryck.

Medan gruppen gick vidare med sin guide, blev jag stående över silon. Jag kunde inte lämna detta fruktansvärda hål. Det var som att blicka ner i en öppen grav med ett ruttnande lik. Jag tänkte: "Ligg där du och ruttna! – du som till stora delar stal min livsgnista i ungdomen – du som satte en hel värld i skräck, och må din like aldrig mer synas under solens ljuva strålar".

Precis när jag tänkt tanken hörde jag guiden berätta för gruppen att det för en tid sedan kom en kvinna fram till honom efter föreläsningen och frågade om han inte var ledsen över att han arbetat ett helt liv som

kärnvapentechniker i onödan. När jag hörde det insåg jag att det bara är en tidsfråga innan någon kommer på idén att åter igen installera sådana här anläggningar. Hoppet för mänskligheten är inte det ljusaste.

Mardrömmens vagg

Drivraketen av märket "Titan" är en mäktig skapelse som lyckligtvis aldrig användes för att slänga kärnvapen på oskyldiga människor. Efter det att nedmonteringen av de 54 kärnvapensanläggningarna var fullbordade 1989, började man använda Titanraketerna för mer fredliga ändamål som att skicka upp väder- eller kommunikationssatelliter i en omloppsbana kring jorden. Förnuftet har på något vis segrat!

Skrämmande är dock principen på vilken Titanraketen drivs. Den består av två tankar. I den ena finns vätskan AEROZENE-50 och i den andra oxideringsmedlet tetoxid (N_2O_4). När dessa två vätskor kommer i kontakt med varandra, uppstår en våldsam explosion. Därför fyrar man inte av en Titan-raket genom att trycka på någon knapp eller som på nyårsafton - tända en tändsticka (som jag alltid trott). Man vrider helt enkelt på en vanlig kran (lite större än en kökskran). De båda vätskorna rinner samman - och PANG!! - så

flyger 6.900 järnvägsvagnar fullastade med dynamit mer eller mindre okontrollerat iväg mot oskyldiga och ovetande människor.

Detta kan låta vådligt. Dock måste jag tillstå att säkerhetsrutinerna för avskjutningen var rigorösa. Kortfattat var processen för en avskjutning följande:

1. Beslutet att avfyra ett amerikanskt kärnvapen kan endast fattas av landets president. Detta skall ske i tre steg. Nästa gång Du ser en bild av presidenten, så leta efter mannen som alltid går några steg bakom honom med en svart attachéväska. I denna väska finns den 16-siffriga koden för att kunna öppna "kökskranen" jag beskriver ovan.
2. Presidenten måste bestämma en tid och ett mål för avfiringen av raket. Denna information skall sedan skickas (via radiomasten ovan) till avfyringsrampen tillsammans med den sextonsiffriga koden.
3. I kontrollrummet finns ett rött skåp. I detta finns den, av endast presidenten kända, koden.

"Röda skåpet till vänster med den 16-siffriga koden som skall överensstämma med presidentens"

4. Om koden överensstämmer med presidentens, ställs denna in på kontrollpanelen den lilla svarta panelen mitt i bild rakt framför kontrollbordet.

När koden är rätt inställd är raketerna klar för avskjutning. Om operatören skulle missa tre gånger att ställa in koden på ett riktigt sätt, skulle raketerna vara omöjlig att skjuta upp och hela systemet skulle nollställas.

Kontrollpanelen med det 16-siffriga kodlåset mitt i bild, strax under den bruna trälådan invid 24-timmars-klockan

Ovanför det röda skåpet på bilden innan den ovan finns två avskjutningsnycklar. Både chefen för rampen och en assistent måste sätta in varsin av dem som sedan måste vridas om samtidigt (inom 2 sekunder) och hållas intryckta i 5 sekunder innan nedräkningen mot den förutbestämda avfyringstidpunkten börjar. När detta var gjort - kunde inget stoppa raketerna. De kunde inte styras om, skjutas ner eller förstöras. Domedagen var kommen.

Med denna skakande upplevelse i bagaget satte jag mig trots allt mycket nöjd i bilen. Jag hade fått mina tankar om det totala vansinnet visualiserat. Ytterligare en person, min dotter, hade fått klart för sig vad ordet "terrorbalans" betyder.

I bilen hem satt jag och funderade vidare kring ett av mina livsdevis som är: "Det person A säger om B, säger mer om A själv än det hon säger om B". Inte undra på att kärnvapenmakternas ledare nu är så hispiga över att dessa vapen skall hamna i händerna även på andra dårar.

Peace!

Ben